

KHÁI QUÁT PHÁP LUẬT VỀ CHUYỂN ĐỔI GIỚI TÍNH TRÊN THẾ GIỚI VÀ Ở VIỆT NAM

PGS.TS Vũ Công Giao
(*Khoa Luật ĐHQG Hà Nội*)

1. Khái lược về vấn đề chuyển đổi giới tính¹

Chuyển đổi giới tính (hay còn được gọi tắt là “chuyển giới”) là một vấn đề pháp lý-xã hội gắn liền với quyền nhân thân của con người. Quyền được chuyển giới được cộng đồng quốc tế rất quan tâm trong khoảng 03 thập kỷ gần đây.

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến việc có những người đến một thời điểm nào đó tự nhận giới tính của mình khác với giới tính khi sinh ra, bao gồm các yếu tố sinh học như ảnh hưởng bởi gen, mức độ nội tiết trước khi mang thai, những trải nghiệm trong thời niên thiếu hay khi trưởng thành... Nhiều nghiên cứu cho thấy, một người chuyển giới thường có cảm nhận về giới tính của bản thân mình từ khá sớm, từ 3-5 tuổi, song việc công khai nhận mình là giới tính khác còn phụ thuộc vào kiến thức của từng cá nhân cũng như sự cởi mở của mỗi xã hội.

Chuyển giới không đồng nhất với đồng tính. Mặc dù chuyển giới liên quan tới cảm nhận về giới tính (“nghĩ mình là ai”) song đồng tính là khái niệm chỉ sự hấp dẫn tình cảm (“cảm thấy yêu ai”), vì vậy chuyển giới và đồng tính là khác nhau. Về mặt biểu hiện, không phải người chuyển giới nào cũng thể hiện ra bên ngoài đúng như giới tính mình mong muốn (ví dụ: nam ăn mặc và hành xử như nữ, hay nữ ăn mặc và hành xử như nam).

Chuyển giới cũng không gắn liền với sự bất thường của bộ phận sinh dục. Mặc dù các yếu tố sinh học có ảnh hưởng nhiều tới người chuyển giới, đa phần họ vẫn hoàn chỉnh về mặt bộ phận sinh dục. Trong y học, những người sinh ra với tình trạng bộ phận sinh dục không xác định rõ là nam hay nữ được gọi là người liên giới tính. Người chuyển giới không nhất thiết phải là người liên giới tính. Chính vì vậy, người chuyển giới không nhất thiết là người phải trải qua phẫu thuật. *Định nghĩa về chuyển giới chỉ là cảm nhận bên trong về giới tính của họ*, còn việc phẫu thuật hay chưa phụ thuộc nhiều vào điều kiện kinh tế, sức khỏe, nhu cầu cá nhân của từng người.

Cũng không thể đồng nhất người chuyển giới với những công việc liên quan tới giải trí, vì mặc dù nhiều người chuyển giới tìm thấy cơ hội việc làm trong các công việc giải trí như ca hát, biểu diễn, trang điểm... nhưng người chuyển giới vẫn mong muốn và có thể làm những công việc khác. Vấn đề ở đây chỉ là cơ hội tiếp cận việc làm không bình đẳng, dẫn đến người chuyển giới ít có cơ hội lựa chọn các nghề nghiệp khác ngoài những công việc liên quan đến giải trí.

¹Mục này sử dụng tài liệu của iSEE, tại <http://isee.org.vn/vi/Blog/Category/lgbt>